

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Chronicon Montis-Sereni Sive Lavterbergense

Mader, Joachim Johann

Helmeſtadi, 1665

Ioachimvs Iohan. Madervs Benevolo Lectori S. P. D.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11088

IOACHIMVS IOHAN. MADERVS

BENEVOLO LECTORI

S. P. D.

Andem aliquando in lucem profero jam ultra
sexaginta annos promissum literato orbi
LAUTERBERGENSE, sive MONTIS-SE
RENI, illustris quondam Magdeburgensis
dioeceseos Monasterij, vulgo Petersberg
appellati, Chronicon, à Nobilissimo Viro
MARQUARDO FREHERO, Consiliario quondam Ar-
chi-Palatino, antiquiorum ac rariorum Germaniæ Histori-
corum vindice celeberrimo, nescio unde, erutum, atque V.
CI. HENRICO MEIBOMIO in vicina Srenissimo-
rum Ducum Brunsvicensium & Lüneburgensium Academia
Germanicæ Antiquitatis assertori æque strenuo, edendum
datum: ut in Directorio suo Scriptoribus à se evulgatis præ-
fixo, ipsemet *Freherus* voluit indicare. Exhibet vero Tibi
Austorejus, cœnobij istius monachus, præter integri seculi
historiam, ab anno videlicet 1124. ad 1225. cum primis
monasterij sui & adjacentium quorundam primordia qui-
dem sat auspicata, at progressus parum felicices; quod,
quanto majore studio, iuvandæque pietatis proposito sacræ
ædes à pijs Principibus tum temporis extruerentur, amplis-
que redditibus adaugerentur, tanto major luxus & disciplinæ
monasticæ insequeretur corruptela, morumque integritas
eo pronius inciperet fatiscere atque collabi. Adeo vero ve-
tius est, quod Cyrenensis ille Eremita & Presbyter apud Sul-

Monasterij
Lauterber-
gianum seu
dici Petri
situm non
procul ab
Hali Saxo-
nica in mō-
te, Fabricius
Annal. Misn.
lib. 1. pag. 97.

b

pitium

pitium Severum ad quendam aurum sibi offerentem dixit;

Dialog. 1.
num. 2. pag.
517. edit.
Lugd. Bat.
1647.
De vitæ
monasticæ
initii vide
Histor. Tri-
part. lib. 1.
cap. xi. Ni-
ceph. Callist.
Hist. Eccles.
lib. 3. cap. 39.

Præfat. in
Tractat. de
Mon. Tom.
3. Script.
Goldasti.
Epist. 22.
ad Eustochi-
um. Tom. 1.
p. 188. edit.
Paris. 1602.

a Ecclesiam auro non strui, sed potius destrui! Primi in Ægypto monachi, unde omnis monasticæ profuxit ratio; *b* non alio sine aut proposito in monasteria congregati, humane sese obedientia mancipabant, quam ut a turba strepitu & seculi curis semoti carnem frenare, mores componere, ABSTINENTIAQUE, quæ omnium longe pulcherrima virtus est, sese exercere, atq; hac via ceu adminiculo quodam & pedagogo ad ampliorem fructum mysteriorum fidei eluctari contra mundum & Satanam possent; ut re ipsa non aliud cænobia, quam animorum rebus divinis vacantium, & corporum victum labore quarentium, gymnasia quadam ac veluti schola fuerint; verba sunt ea de re differentis Vadiani. *c* Prima apud eos confæderatio est, inquit B. Hieronymus, *d* obedire majoribus, & quicquid iusserint facere. Divisi sunt per decurias ac centurias; ita ut novem hominibus decimus præsit, & rursus decem sub se præpositos centesimus habeat. Manent separati, sed junctis cellulis usq; ad horam nonam, ut institutum est: nemo pergit ad alium, exceptis his Decanis quos diximus, ut si cogitationibus forte quis fluctuat, illius consoletur alloquiis. Post horam nonam in commune concurritur, psalmi resonant, scriptura recitantur ex more, & completis orationibus, cunctisq; residentibus, medius, quem Patrem vocant, incipit disputare. Quo loquente tantum silentium fit, ut nemo alium respicere, nemo audeat excreare; dicentis laus in silentio est audientium, tacita voluntur per ora lacrymæ, & ne in singulis quidem erumpit dolor. Cum vero de regno Christi & de futura beatitudine & de gloria cœperit annuntiare ventura; videas cunctos moderato suspirio intra se dicere: Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo & requiescam. Post hæc concilium solvitur, & unaquæq; decuria cum suo parente pergit ad mensas, quibus per singulas hebdomadas vicissim ministrant. Nullus in cibo strepitus est, nemo comedens loquitur. Vivitur pane, legu-
minibus

minibus & oleribus, qua sale solo condiuntur: vinum tantum senes accipiunt, quibus, ut & parvulis, saepe fit prandium, ut aliorum fessa sustentetur aetas, aliorum non frangatur incipiens. Dehinc consurgunt pariter, & hymno dicto ad praesepia redeunt; ibi usque ad vesperam cum suis unusquisque loquitur & dicit: Vidistis illum & illum? quanta in ipso sit gratia? quantum silentium? quam moderatus incessus? Si infirmum viderint consolantur: si in Dei amore ferventem, cohortantur ad studium. Et quia nocte, extra orationes publicas, in suo cubili unusquisque vigilat, circumveunt cellas singulorum, & aure apposita, quid faciant diligenter explorant. Quem tardior rem deprehenderit non increpant, sed dissimulato quod norunt, eum sapius visitant, & prius incipientes, provocant magis orare quam cogunt. Opus diei statum est, quod Decano redditum, fertur ad Oeconomum, qui & ipse per singulos menses Patri omnium cum magno tremore reddit rationem: à quo etiam cibi, cum facti fuerint prae gustantur: & quia non licet dicere cuiquam, tunicam & sagum, textag, juncis strata non habeo: ille ita universa moderatur, ut nemo quid postulet, nemo non habeat. Si quis vero caeperit agrotare, transfertur ad exedram latiore, & tanto senum ministerio consovetur, ut nec delicias urbium, nec matris querat affectum. Dominicis diebus orationi tantum & lectionibus vacant: quod quidem & omni tempore completis opusculis faciunt. Quotidie aliquid de Scripturis discitur. Jejunium totius anni aequale est, excepta Quadragesima, in qua sola conceditur districtius vivere. A Pascha ad Pentecosten caena mutantur in prandia, quae & traditioni Ecclesiastica satisfaciat, & ventrem cibo non onerent duplicato. Quibus consimilia adfert B. Augustinus lib. de moribus Catholicae Ecclesiae, cap. xxxi. atque istorum omnium ocularis testis Johannes Cassianus; quippe qui e monasterij in Bethlehem monachus, quod non longe fuit à spelco in quo Dominus noster Jesus Christus ex virgine nasci dignatus est, ut ipse de semet scribit, f. majorem perfectio-

lib. 4. de
Instit. Mo-
nach. c. 91.
f. Collat. 22.
c. 3.

g pag. 60.
edit. Ant-
verp. 1639.

b Eucherius
lib. de laude
eremi. p 79.
edit. Lugd.
1613.

i pag. 21. &
scqq. edit.
Helmst. 1675
& Chrono-
logia s. s.
istius insu-
lar. Edit.
Lugd. 1613.

l Tom. 1.
Operū Au-
gust. p. 662.

4
nis desiderans gratiam, Aegyptum petiit, ac remotissima etiam
Thebaidos eremo penetrata, mores cœnobarum ibidem
accurate inspexit. Atque hic ipse est, qui memorante g
Gennadio, à Johanne Chrysofostomo Diaconus ordinatus, apud
Massiliam Presbyter duo condidit monasteria, id est, virorum
& mulierum: In quibus quæ oculis hauserat animo
que perceperat, dubio procul, sedulo propagavit. Con-
fluxerat vero ut de reliquis etiam vetustis monachorum col-
lectionibus nonnulla tangam, jam ante Cassiani in illas
terras adventum, Honorato duce non incelebris eorum cœ-
tus h qui divisis cellulis Aegyptios patres Gallis intulerunt in
Lerina, ad littus inter Liguriam & Massiliam in Italiae &
Galliae confinio sita insula, ex qua, tanquam ex equo Tro-
jano, innumeri Ecclesiae principes, hoc est, Episcopi atque
Doctores prodierunt; quorum præcipuos illustre quondam
memoratae Juliae sidus Georgius Calixtus, Præfatione ad Vin-
centij Lerinensis Commonitorium, i recenset; & singulari li-
bro persecutus est Vincentius Barralis Salernus k istius insulae
hoc nostro seculo monachus. Adhæc etiam dictus jam
nobis laudatissimus Hipponensium præsul, adhuc presbyter
monasterium intra Ecclesiam instituit, & cum Dei servis vivere
cepit, secundum modum ac regulam sub sanctis Apostolis institu-
tam; maxime, ut nemo proprium in illa societate haberet, sed eum
essent omnia communia, & distribueretur unicuique, prout cuique
opus esset: sicut Posidonius Calamensis Episcopus libro de vi-
ta & moribus ejusdem refert. l Ex quo, innotescente de die in
diem sanctorum servorum Dei proposito, continentia & paupertate
profunda — magno desiderio poscere & accipere deinceps Episcopos
cepere: — qui & ipsi Domini Ecclesiis propagatis, & monasteria
instituerunt, & studio crescente ad discationis verbi Dei, ceteris
Ecclesiis promotos fratres ad suscipiendum sacerdotium præstiterunt.
Ne interim sitam Magnum Basilium, Cæsareæ Cappadociae
Episco-

AD LECTOREM.

Episcopum, qui jam medio seculo IV. testante Ruffino, *m* lib. 2. Hist. Eccles. c. 9.
 Ponti incolas monasteria construere, psalmis, & hymnis & orationibus, docuit vacare, pauperum curam gerere, eiq; habitacula honesta, & que ad victum necessaria sunt, præbere, virgines instituire, pudicam castamq; vitam omnibus pene desiderabilem facere. Ex cujus præceptis ac institutis etiamnum pendent, quotquot vel hodie haud exiguo numero supersunt Græcorum monachi: quorum vitam eleganter depingunt Christoph. Angelus, libello de statu & ritibus Ecclesiæ Græcæ; & Metrophanes Critopulus in Confessione Ecclesiæ Orientalis cap. xix. & ac Jacobus Goarus, notis ad Græcorum Euchologion, pag. 120. p

Sane perbeato huic Patri tribuitur, quod dispersos tum temporis in Oriente monachos coeperit in cœtus congregare, certisque legibus devincire, sicut integro seculo post, sub finem videlicet quinti & initium sexti B. Benedictum in Occidente fecisse constat: ut ita reliquis quasi congregationibus monasticis fere posthabitis, illorum cum primis regulæ atque instituta, illius quidem in Orientali, hujus in Occidentali Ecclesia inceptum prævalere. Regnavit ea tempestate Justinianus Imperator, is qui legum multiplicitatem, ut eum Gotsfrido Viterbiensi q loquar, abire viavit, quando Benedictus, (cum r in loco qui Sublacus dicitur, & ab urbe Roma quadraginta millibus abest, prius sibi prænitentia locum delegisset, ubi vigiliis ac jeuniis se macerans Deo ministraret,) in castro Casino, quod Harum, juxta Paulum Diaconum, s appellatur, & magna vita meritis & Apostolicis virtutibus effulsit. Regulam vero ejus sermone luculentam, & discretionem præcipuam, ut Gregorij Magni verbis eam Otto Frisingensis i commendat (quam se descripsisse, ait, u ut hanc observantes in monasteriis discant aliquatenus vel honestam vitam, aut inisium conversationis tenere: ceterum posse

eos, qui ad perfectionem conversationis festinant, per doctrinam
 SS. Patrum, & per instituta eorum ad celsitudinem perfectionis
 venire; cum sermo divinus & auctoritas Veteris ac Novi Testa-
 menti rectissima sit norma vita humana) idem is Papa Grego-
 rius ad Pontificatum anno Christi 590. euectus, atque jam
 monachus, & conversatione sua & auctoritate x adeo pro-
 bavit, ut juxta illius institutum quamplurima in Italia pri-
 mum (unde Platina y cum vita monastica rationem Italis de-
 disse ait) & post in regionibus contiguas fundarentur mona-
 cheria; ex quo eundem ipsum doctissimus Tritheimius x in-
 stitutorem & principem Occidentalium monachorum non dubi-
 tavit denominare. Imo vivente adhuc Benedicto, splendo-
 re sanctitatis ejus etiam remotas provincias longe lateq. penetran-
 te, prout Hugo Floriacensis a scriptum reliquit, venerabi-
 lis Bertigrannus Cenomanensis Episcopus legatos ad eum direxit,
 multis exorans precibus, ut illi perfectos dirigeret monachos, per
 quos lucerna disciplina monastica universe innotesceret Gallia.
 Cui pater Benedictus suum sanctum destinavit discipulum Mau-
 rum cum quatuor fratribus, quem ipse in omni religione & sancti-
 tate educaverat atq. nutrierat. Licet non omnes quis monasti-
 cen isto ævo excolerent, ita statim in unius jurarint verba
 magistri, ut ex ejus sibi vivendum duxerint præscripto, sed
 nonnunquam ex multorum collegerint præceptis, quæ mo-
 nasterijs suis crederent salutaria: id quod de Aredio Abbate
 Lemovicino scribit priori fere æqualis Gregorius Turonensis,
 b cujus instinctu genitrix ipsius Pelagia cænobium fundavit,
 in quo non modo Cassiani, verum etiam Basilij, & reliquorum
 Abbatum, qui monasterialem vitam instituerunt, celebrabantur
 regula. Certe in Franciæ Synodo dccxlii. sub Zacharia Papa,
 per Bonifacium Archiepiscopum Moguntinum, jubente
 Carolomanno, congregata, qui præcedente anno c sub ob-
 sentu Majordomatus, una cum Pipino fratre totius regni susce-
 perat

Paulus
 Langius
 Chron. Ci-
 tiz. p. 765.
 y In Iohan-
 ne I. p. 67.
 edit. Colon.
 1626.

z lib. de
 Script. Eccl.
 p. 49. edit.
 Paris. 1511.
 # pag. 137. c.
 dit. Monast.
 1638.

b lib. x. Hist.
 cap. 29.

Annal.
 Franc. Pi-
 thæi sub
 anno 741.

pera curam, inter alia demum legitur constitutum: *d* ^{Capit. Cr.} ^{rol. & Lu-} ^{dov. lib. 3.} ^{cap. 2.} *monachi & ancille Dei monasteriales juxta regulam S. Benedicti ordinate vivere studeant, & vitam propriam gubernare, secundum prædicti patris ordinationem non negligent.* In alia etiam hujus anni synodo ejusdem jussu ad *Liptinas* habita, e ^{Ibid. cap. 33} *Abates & monachi receperunt regulam S. Patris Benedicti ad restaurandam normam regularis vite: ut ita publica auctoritate, tam civili quam Ecclesiastica, tunc monastica ejus statuta sint introducta.* Quod de Carolomanno ut Principe religioso non mirum, quippe qui ipsemer quarto anno post, ^{Adelmus in Annal. ad annum 746.} *dimissa seculari gloria habitum mutavit, & in monte Soracte aliquamdiu commoratus hoc loco dimisso ad monasterium S. Benedicti juxta Cassinum castrum constitutum Deo serviturus venit, ibique monachi habitum suscepit.* Bonifacius vero prædictus, Romana Ecclesia in Franciam Legatus, prædicatione sua multos etiam Thuringorum, Hessorum, Austrasiorum & Bajoariorum populos ad fidem rectam convertit, & monasteria utriusque sexus instituit Germania, quæ ceremoniis Benedicti initiavit, ut præter *Aventinum* & memoriam prodidit *Marianus Scotus.* ^{Annal. Bön. for. lib. 3. p. 169.} *Quæ ipsa in tantam deinceps crevere multitudinem, ut numerum triginta septem millium (absque Præposituris & sanctimonialium monasteriis, quæ numerum quindecim millium excedebant) attigisse, tradat Carolus Stengelius, i* ejusdem Ordinis Monasterij SS. *Udalrici & Afræ Augustæ Vindelicorum Professus.* ^{Lib. 2. Et. vi. ad an. 719. i Præfat. in Monasteriologiam suam edit. August. 1619. & lib. de Script. Eccles. p. 47.} *Ex quibus Romana sedes jam Tritheimij temporibus k Pontifices ex intervallo habuit decem & octo; Cardinales plus quam ducentos; Archiepiscopos in diversis Ecclesiis mille sexcentos, Episcopos fere quater millia; Abbates insignes, qui doctrina & scriptis claruerunt vel vita, quindecim millia septingentos. Canonizatos autem & sanctorum catalogo insertos, quindecim millia sexcentos.* Erant scilicet antiqua illa Benedictinorum monasteria, ceu recte observat *Aubertus Miræus* ^{lib. 2. de Origin. Monast. cap. 33} *ex Johanne Ma-*
riana,

P R A E F A T I O

riana, simul schola publica ad erudiendam juventutem à viris sanctissimis constituta: unde haud levis publica utilitas extitit, ipsi magnis atq; ingentibus divitiis crescentibus, omnibusq; certatim pios eorum conatus juvantibus. Ex quibus monasteria, velut ex arce sapientia, innumeri prodierunt utriusq; philosophiae cognitione praestantes; divina ac humana. Quod ipsum copiosius ob oculos ponit Paulus Langius, monachus Benedictianus, qui sub initium superioris seculi Civitatis Chronico inclatuit, m ex quo hæc eius mutua verba: Præcis temporibus utpote Caroli Magni & Ottonum, dum Ordo noster Ecclesiam Dei mirum in modum doctrina & sanctimonia illustraret, studium sapientia permaxime in eo viguit. Et hæc unica fuit & maxima causa, quod monachi eligebantur in Episcopos. Tunc enim literarum gymnasia erant in cœnobiis, & potissimum in celebrioribus Archisteriis, Fuldensi videlicet, Hirsfeldensi, Corbeijensi, Weisburgenf, Prumiensi, Twicensi, Gemblacensi, Hirsaugiensi & Treverensi: tacendo de Italia, Hispania, Gallia, cæterarumq; provinciarum; præcipue Casinensi, Cluniacensi, Floriacensi, & similibus florentissimis cœnobiis, in quibus monachi & Abbates claruere in omni scibili doctissimi, qui & multa præclara ad utilitatem legentium & fidei defensionem, carmine & prosa ediderunt opuscula, qua usq; in præsens extant, & extabunt, in salutem per secula credentium. Nusquam enim eo tempore per Germaniam instituta literarum fuerant gymnasia, imo & aliquot post seculis Academia, vel (ut ajunt) Univerſitatis nomen illustre in omnè pene Occidentis imperio incompertum fuerat. Præter enim Romanum vetustissimum, & Parisiense tunc novum, utpote Caroli Magni jussu, opitulamine & autoritate per nostros doctores Monachos fundatum, nullum in historiis aliud universale legitur extitisse studium. Perinde Reges & Principes cæteri, nobiles, ad discendum Dei timorem cum literis, liberos suos monachis intra claustra tradiderunt instituendos, quorum pleriq; manentes sub

pag. 763.
Tom. I. Pi.
stor. Fran.
col. 161.

sub regula, disciplina magisterio in viros creverunt sanctissimos: alij per parentes revocati, moderatores reipublica strenui & prudentissimi facti sunt. Juebant id quoque Constitutiones Karoli & Ludovici Imp. n. *Ut schola legentium puerorum fiant; psalmos, notas, cantus, computum, Grammaticam, per singula monasteria discant.* Et lib. v. Tit. 95. *Dignum est, ut filios suos donent ad scholas, sive ad monasteria, ut fidem catholicam recte discant, & orationem Dominicam, ut domi alios edocere valeant.* Scholæ vero ejusmodi, saltem in aliquibus monasterijs, erant duplices; INTERNÆ, religiosis erudiendis dicatæ; & EXTERNÆ, in quibus seculares procerumque & nobilium liberi erudiebantur; quibus nihilo secius præerant doctissimi quique & probatissimi monachi, velut ex *Eckehardi libro de vita B. Notkeri claret, ubi cap. vii. apertissime: Traduntur post breve tempus Marcello scholæ CLAVSTRI, cum B. Notkero Balbulo, & ceteris monachici habitus pueris: EXTERIORES vero, id est CANONICAE, Isoni cum Salomone & ejus comparibus.* Ad quas interiores scholas etiam refero Capit. XLV. Additionis I. Ludovici Imp. *ut schola in monasterio non habeatur, nisi eorum qui oblati sunt, hoc est, religioni dicati: cum canonica, ut ibi appellantur scholæ extra monasterium in aliquo forte adjacente ædificio instituerentur, in quibus & delicatius scholares habebantur, quemadmodum ex cap. XIV. ejusdem Eckehardi itidem manifeste apparet.* Et vero non poterat non optime succedere omnis hæc monastica institutio, præsertim cum ipsi Episcopi, sub quibus Abbates & monasteria tum temporis erant, p. *ad utilitatem Ecclesie militibus Christi preparandis & educandis una studium adhiberent: cui fini etiam, si quando provinciale cogeretur concilium, unusquisq; Rectorum scholasticos suos tenebatur sistere, quo & ceteris Ecclesiis noti essent, & ejus solers studium circa divinum cultum omnibus fieret manifestum.*

Capitul.
lib. i. cap. 74.

Tom. I. Re-
rum Alcm.
Goldasti p.
358. ed. Fran-
cof. 1606.

p. Addit. Lu-
dov. II. c. 59.

Accedebat, quod *Missi Dominici* sive *Regij*, qui vel *Episcopi* vel *Comites*, vel *Abbates*, quatuor vicibus quotannis, *q id est, in hyeme Ianuario, in verno Aprili, in estate Julio, in autumno Octobri, legationes suas exercentes, & num r quisque Rectorum populi in suo ordine officium sibi commissum iuste ac Deo placite ad honorem ipsorum & populi utilitatem administrarent, studiose perquirentes, etiam monasteria & collegia adirent, f & de singulorum conversatione, de lectione & cantu, ceterisq; disciplinis ad ordinem Ecclesiasticæ regula pertinentibus, diligenter inquirerent. Quæ omnia cum deinceps remissius atque negligentius fierent, vel plane in desuetudinem abirent, Abbatibus primarijs sub honesta exemptionis specie vel semet ipsos Episcoporum, plus indies seculo quam Deo militantium, insolentiæ & avaritiæ paulatim subtrahentibus, vel etiam Principum voluntate ac patrocínio subtractis, atque Romano Pontifici immediate subjectis: non est mirandum, si (quod sublato Carthaginis metu Romanis accidisse memorat *Velleius Paterculus* t) non gradu, sed precipiti cursu, à virtute descitum, ad vitia transcursum; verus disciplina deserta, nova inducta in somnum à vigilijs, à labore ad voluptates, à negotiis in otium conversa monasteria. Quam tenuem namque eadem ex Legatorum ab illo Urbis Antistite quandoque lustrandarum Ecclesiarum ergo missorum, perceperint fructum, vel ex ijs quæ hoc *Chronico nostro* pag. 188. & seqq. leguntur, perspicuum est: quod corrumpi se plerumque paterentur, quibus id muneris erat demandatum; vel etiam à monachis, disciplinæ monasticæ jugo haud libenter amplius colla submittentibus, Romæque omnia venalia esse haud ignorantibus plane contemnerentur. Quamquam enim Cluniacensium Ordo patrum circa annum Christi 910. instar*

* Werner. * stella matutina in medio nebulosæ istius & scandalosæ temperatis (tempora Formosi & successorum ipsius innuit) in magna humili-

Capit. lib. 3. c. 81.

Ibid. lib. 2. cap. 23.

Ibid lib. 1. cap. 122.

lib. 2. sub tit.

* Werner. *
Ro cvvink
Falcic. Tép.

humilitate & fervore rutilare inciperet atq; proficere per Adonem sive Odonem monachum virum sanctum, acceteros quamplures aequo perfectos: qui primi Ordinis S. Benedicti, qui jam in plerisque locis ceciderat, reformatores extiterunt: Aliquanto post etiam Ottone Magno imperante x Episcopi quidam affirmarent, melius esse paucos Deo servientes pascere, quam magnum gregem otiosorum nulla in re utilium reipublica, qui neq; Deo satis serviant, sed monastico habitu seculi sequantur voluptates: tamen hoc postremo id tantum effectum est, ut plures inimitatis suae sibi conscij, deposito habitu, & relictis monasteriis ad seculum redirent: divitijs nihilominus etiam deinceps casus causam huic ordini saepius praebentibus; ut merito exclamet Auctor Fasciculi temporum modo à nobis citatus: y *Devotio peperit divitias, sed (heu) filia suffocavit matrem!* Ut tot alios Monachorum Ordines praeteream, qui seculo undecimo luxata & fatiscenti coenobiorum disciplinae successere, velut z CAMALDULENSIUM, per S. Romualdum; VALLIS UMBROSÆ per Joh. Gualbertum; GRANDIMONTENSIVM per Stephanum; a CARTUSIANORUM per Brunonem; b CISTERCIENSIVM per Robertum, institutos; ut & c CANONICORUM REGULARIVM B. AUGUSTINI, qui sub Juone magistro in Ecclesia B. Quintini Beluacensi capit restorere quorum regulam & d PRÆMONSTRATIENSIVM Ordo circa annum Christi 1120. auctore Nortberto, post Magdeburgensi Archiepiscopo, institutus, amplecti voluit. De quibus omnibus, ut & alijs quamplurimis longa serie postmodum subsecutis, vere dici potest, quod de PRÆDICATORUM & FRATRUM MINORUM Ordinibus sub anno MCCXXIV. scripsit Chronici nostri Auctor: e *Quid aliud est hujusmodi novitatum introductio, nisi quaedam exprobatio neglecta & ociosa conversationis eorum, qui in Ordinibus constituti sunt, qui in Ecclesia primitus sunt fundati?*

x Albertus Stad. sub anno 941. Abbas Ursperg. p. 159. edita Argent. 1609. Cranzius Saxon. lib. 3. c. 28.

y d. l. pag. 68. ed. Francof. z Vid. Miræum Orig. S. Bened. c. 4. & seqq. a Theod. Petreus Bibliothec. Carthus. Miræus in Orig. Carthus. Colonia 1609.

b Paulus Langius Chron. Citiz. p. 779. c Sigebertus ad an. 1107. e Hartm. Sched. Chron. Norimb. p. 193.

d Robertus de Mōte sub anno 1120. Auct. Magni Chro. Belg. p. 145. e pag. 172.

dari? Cæterum, ut ad hunc ipsum aliquando redeamus, ne monasterij sui historiam ipsum tantummodo texuisse autumes, idem ille etiam *f aliorum gesta & casus extrinsecos, hoc est, ad monasterium non pertinentes, dignos tamen memoria,* omnibus ferme paginis *interferuit.* In quibus facile principem locum obtinent quæ de antiquissima Cellissimorum Misniæ Marchionum familia, à TIEMONE usque, Comite Lansbergio & Wetino, ex regia Magni Wedechindi profapia originem ducente, quod Dedo III. & Conradus I. ipsius filij, (quorum hic post mortem Henrici Junioris, g Dedonis II. fratris TIEMONIS, nepotis, à Lothario Imp. Misniæ Marchio est declaratus) Sereni-montis fundatores essent munificentissimi, illiusq; *filiorum atq; heredum natu major deinceps h Advocatus ejusdem ordinarius,* literarum monumentis voluit consignare. Erat hujusmodi nobilium Advocatorum (quos *Principales Advocatos,* vocant *Reicherspergensia privilegia;* i cum juxta eadem *titulo beneficiaria concessio- nis habuerint Subadvocatos sive Subadvocatores suos*) munus præcipuum, ut Ecclesias & monasteria, ac eorundem bona, in mundiburdium sive tutelam defensionemque & patrocini-um reciperent; oblationes & donationes à pijs hominibus Ecclesiis factas in majorem fidem acceptarent; & denique cognoscerent atque jus dicerent in causis criminalibus super furto, rapinis, stupris, incendijs & id genus delictis, circa quæ occupari homines Ecclesiasticos non decebat. Sic enim de illorum officio longe rectius sensisse videtur etiam supra à nobis laudatus Cl. *Meibomius,* Oratione de origine Helmeftadi, *k* quam Nobiliss. *Goldastus,* qui in Glossa ad Burhardi librum de Casibus Monasterij S. Galli, *l* *Oeconomos eorum rerum quæ ad vitam alimoniam & redditus Ecclesiasticos pertinebant, sedulam curam gerentes, temporibus istis Advocatos* vult appellatos. Nam distinctæ etiam in veteri Ecclesia

Oeconomo-

f vid. pag. 1.
g pag. 1.
h pag. 28.
i pag. 102.
 & 210 edit.
 Monach. 1611

k pag. 140.
 edit. Helm-
 stad. 1660.
l pag. 414.
 Tom. 1. Rec.
 Alemann.

Oeconomi atque Advocati fuisse munia, *m* vel vetusti
 Conciliorum canones *n* nos docent, in quibus alia ratione
 τῶν οἰκονόμων alia τῶν ἐκδικῶν sive Defensorum fit mentio. Ita
 enim & Balsamon interpretandam censuit ἡ ἐκδικῶν vocem
 in Synodo Carthag. can. LXXVIII. ἡ δόσις τῶν ἐκδικῶν, τῶν δεφῶν.
 σῶρων λεγομένων: ac Justinianus Imp. Novella xv. περὶ τῶν ἐκδικῶν.
 Διὰ τοῦτο τῆ πατρίῳ Φωνῇ δεφῶν σῶρων αὐτὸς καλεῖται, ὅπως ἂν ἀπαλ-
 λάξῃεν κακῶν τὴν ἀδικημένους. *Propter hoc patria voce eos Defen-*
sores appellamus, quatenus eripiant à malis injustitiam patientes.
 In Ecclesiæ etiam Constantinopolitanæ officijs Ecclesiasticis
 princeps inducitur ο *Magnus Oeconomus*, λαμβάνων τὰ εἰσόδα καὶ
 ἐξόδα, καὶ λογαριασμούς ἐν τῇ Ἐπισκοπῇ: *rationem habens censuum,*
expensarum & ratiociniorum in Episcopatu: ρ ὁ πρῶτος ἐκδικῶν *ve-*
ro, sive *primus Defensor*, εἰς τὸ ἀντιλαμβάνεσθαι τὴν ἀιχμαλότην
 καὶ κρείττης τῶν ἐγκληματικῶν ὑποθέσεων: *ad curam captivorum susci-*
piendam, utque judex sit querimoniarum, quæ ad forum deferun-
tur. Ubi πρῶτος ἐκδικῶν dicitur respectu aliorum ἐκδικῶν seu De-
 fensorum, quos inter eminebat. Et distincte de utriusque
 officio loquitur Fridericus I. ejus nominis Imperator, in
 privilegio Goslariensi Ecclesiæ, anno MCLXXXVIII. dato,
 atque haud ita pridem typis exscripto: *Perlata ad nos impor-*
tunitate, quam in bona Ecclesie nostræ Goslariensis aliquando exer-
cere præsumpserint Advocati, vel villicationes ejus locando,
quod nihil ad eos; vel hereditates litonum Ecclesia sibi usurpan-
do, vel etiam mansos Ecclesia novis collocando colonis: nos
hac illicita de cætero fieri authentico prohibentes edicto,
nullam permittimus Advocatis ad talia perpetranda potesta-
tem. Cum enim de jure Advocatorum coram nobis, in pa-
 latio Goslariensi quæstio moveretur, de communi Principum
 consilio sententiatum fuit, quod in bonis Ecclesiarum Advo-
 cati nihil juris haberent, nisi tantum in tribus casibus, in furto
 videlicet, in pugna, & in raptu; & omnes alia quæstiones essent

m Vide Pho-
 tij Nomoc.
 Tit. x. cap. i.
n Can. 23.
 Conc. Chal-
 ced. Can. 76.
 Conc. Car-
 thag.

o Rituale
 Græcor. p.
 275.

p Codinus
 de offic.
 Epol. cap.
 1. pag. 3.
 edit. Paris.
 1625.

ad *OECONOMVM seu villicum Ecclesie referenda.* Ac tametsi hi ipsi Advocati, de quibus hoc privilegium, & nos loquimur, primitus Principes essent laici, & à Regibus atque Imp. Ecclesijs & monasterijs darentur, q̄ imo cogente necessitate ab hisce postularentur, prout ex Can. 76. Carthaginensi, Capitulari etiam Karoli & Ludovici Lib. v. cap. 31. & 303. perspicere licet; *r̄ quo, quod non prevaleret sacerdos efficere per doctrina sermonem, potestas hoc impleret per disciplina terrorem?* tamen Imperatorum Germanicorum temporibus invaluit, ut Principes ac Comites, cum in terris sibi subjectis Ecclesias & monasteria fundassent, *s̄* jus sibi hæredibusque suis Advocatiæ in iisdem reservarent; quod propterea nominatus Montis-Sereni fundator benignissimus, tum quidem Wetini (quam falso *VVitebergam* statuit *VVolfgangus Laxius* t̄) tantummodo Comes, sed post, uti diximus, à Lothario Imp. Misniæ Marchio constitutus, noluit posthabere; verum ne jus suum videretur relinquere, in senectute monachus ejusdem monasterij factus, *u filiorum vel heredum quemlibet suorum seniore post se Advocatum loci ordinarium designavit; & ut tam filij, quam ministeriales ipsorum, ibi sepulturam haberent,* imperavit. Quam ultimam Optimi Patris voluntatem ex parte filios ipsius subsequitis temporibus fuisse exsecutos, etiamnum declarat monumentum illorum in medio Ecclesie in altitudinem e ductum, una cum imagine cujusque, & annum, & diem obitus inscriptum habens: quod à Serenissimo Principe atque Electore, Dn. AUGUSTO, studiorum Mæcenate atque Ecclesie nutricio summo anno 1567. renovatum, ac Serenissimi item Principis ac Domini, Dn. AUGUSTI, Ducis Brunsvicensis ac Luneburgensis, magni Europæ luminis, & Reipub. Christianæ columinis, Domini mei clementissimi, gratiosissimo mandato superiore anno æri incisum, mihi que pari clementia

q̄ Em̄tas deinceps non modo à Principibus ut exēplo Ducis Bertoldi Zaringia discimus ap. Conradū de Fabaria cap. 3. de casibus Monast. S. Galli: sed & ab Episcopis & Abbatibus; indicatē Vadiano Tom. xix. Regum Alem. Gollasti p. 103. r̄ Isidor. de prælati p. 34. edit. Genev. 1601. Vid Lehm. Chron. Spir. lib. 4. cap. 1. r̄ lib. 9. de migr. gent. p. 660. edit. Basil. 1557. Chron. Montis Ser. pag. 23. x̄ Conf. Petrum Albinum Chron. Misn Tit. xxii, p. 291.

tia

etia redonatum, cum subjectissima gratissimi obsequentissimi-
que animi erga Serenitatem ejus significatione, & volui &
debui TECUM lubens communicare. Certe ab illo glo-
riofissimo Principe CONRADO, haud immerito MAGNI
cognomine condecorato, quippe qui

— *soli fines spatiumq; feracis*
A Nissa lentam dives ad usq; Salam
Extulit:

sicut *Georgius Fabricius* y de eo canit; atque jam tum filijs
suis amplissimas reliquit ditiones; haud interrupta serie
descendunt, quotquot hodie in Potentissima Celsissimorum Saxo-
nia Ducum Electorali Domo supersunt Serenissimi Principes; ceu
tot celebrium Virorum testimonijs, præfationi huic sub-
nexis, & licet inter se (quemadmodum fieri in Genealogi-
cis plerumque amat) non usquequaque concordantibus,
clarius evadit.

Quandoquidem vero ex Illustrissimorum VVetini Co-
mitum familia etiam originem traxerunt, qui ante *Conra-*
dum Misnia Marchionem floruerunt *Saxonia Palatini*; quæ
fane dignitas semper maxima, a ac pro lubitu Imperato-
rum ambulatoria, isto ævo hæreditaria erat facta: *Gozeensis*
quoque *monasterij* b ab iisdem pie liberaliterque fundati
Chronicon vetustum, monumentum plane eximium, atque
Excellentium Virorum judicio dignissimum, quod in gra-
tiam Saxonice antiquitatis integrum evulgetur, annectere
placuit. Accedit & alia causa, quod is ipse Saxonie Palati
natus, ab hisce *Gozeensis* primum seu *VVetinsibus*, ad
Sommerseburgios Comites, & inde ad Magnanimum Heroa
Henricum Leonem, ab hoc ad *Thuringia Landgravios*, & hinc
de novo ad *Misnia Marchiones*, *VVetinsium*, ut audivimus,
progeniem, tanquam caput ac fontem suum sit traductus. Ne
que enim firmo talo niti videntur, quæ *Cl. Reineccius in Ex-*
cerpto

y lib. I.
Marchion.
Misn. pag.
40. ed. Lips.
z Adæ Pe-
trum Albie-
num Chron.
Misn. Tit. x.
& xv. Lau-
rentiū Pec-
centien,
Theatri
Saxon. c. 2.
Chron. Por-
tense Pertue-
chij c. 1.
a Videlicet
marum Ep-
ist. Tom. 16.
Bibl. P. P.
p. 387. & seqq
Frcherum.
Orig. Palat.
part. 1. & 2.
cap. 1.
b Gozekam
sive Gosbik
infra Naum-
burgum ad
Salam flu-
vium ponit
Spangen-
berg. part. 7.
Chronic.
Mansfeld.
pag. 180.

Francof. 3577. *cerpto Gozecensi una cum Widechindo à se edito e post Fri-*
dericum V. ejus stirpis ultimum, à Nortberto Magdebur-
genſi Antiftite in monaſterium retractum, acceſſiſſe ſcribit:
Cedit ergo Palatinatus alienarum familiarum Principibus. In his
primi VVigbertus & Hermannus Comes VVinceburgenſis, hoſti-
buz uſi Conrado & Alberto Comitibus; quibus cum faceret Lotha-
rius, Dux Saxonie, poſt Imperator, armis horum pelluntur. Nam
 hanc de Miſnia Marchionatu VViperto, Marchioni Luſi-
 zenſi (cujus hiftoriam poſtvidebimus) ab Henrico V. Imp.
 concefſo, intelligenda eſſe, Monachus Pegavienſis d ad an-
 num 1123. clariffimis verbis indicat: *Henricus Marchio ju-*
 nior obiit, pro quo Imperator Henricus binos Marchiones conſti-
 tuit, VVigbertum quendam pradiuitem, & Hermannum de
 VVinciborg, Adelbertus & Conradus Comites de Saxonie, Du-
 cis Lotharij, caterorumq; Saxonum freti auxilio, illis pulſis eo-
 rum invadunt loca & dignitates. Quæ omnia totidem fere
 verbis refert Epitomator ejus, e jam à nobis emiſſus, niſi quod
 in perſona Henrici Marchionis ita ſe implicat, ut ipſus ſeſe,
 qua ſe expediat, neſciat. De VVigberto etiam Marchione
 ſub eodem anno 1123. paria adſtruit *Cofmas Pragenſis lib. III.*
Chronici; Iamq; eodem anno, inquiens, Marchionis Deda ex-
rema ſtirpe fato extirpata, Imperator IV. Henricus pradiſti
Deda Marchionatumputans herededeſolatam, dederat VVigberti
ſub potentiam. Sed erat in Saxonie quidam nomine Conradus ex-
tribuz ejuſdem Deda natus, ad cujus manus jure pertinebat ille
Marchionatus. Vnde Dux Ludera & alij Saxones valde in-
dignantur contra Imperatorem, ſuſceperunt bellum adverſus
 VVigbertum. Adeoq; ex hoc ipſo *Gozecenſi Chronico* ſ pateſcit,
 dignitatem Palatinatus *Friderico* ejus nominis IV. quinto
 patri, & *Friderici III.* nefarie occiſi filio poſthumo à *Friderico*
Sommerſeburgio, quamvis conſanguineo, ereptam & ſuz
 familiarum applicatam. Hujus vero nepote *Alberto* circa an-
 num

Editus
 Reneccio
 Francof.
 1580.

pag. 256.
 & ſeq.

pag. 229.

num Christi 1180. sine liberis defuncto *Henricus Leo*, g Bava-
riæ atque Saxonie tum temporis Dux potentissimus, quod
sanguine ei cohæretet, & Comitatus Sommerseburgij &
Palatinæ dignitatis legitimum se hæredem dixit; & *Adelheidi*
Abbatissæ Quedlinburgensi *Alberti* sorori *VVichmanno*
Archiepiscopo Magdeburgio Comitatum vendenti ve-
hementer se opposuit, ipsam arcem *Sommerseburgum* etiam
funditus evertendo. Sed miserandis ipsius temporibus per-
inde ut Principum vicinorum invidia, ex tam amplo, in
quo à Deo ter max. collocatus erat, statu concidit, h sic
& hac dignitate privatus est; eadem in *Ludovicum Thuringie*
Landgravium, vel secundum alios, *Hermannum* fratrem
ejus, devoluta. Ita enim de *Ludovico Monachi Pegaviensis*
Continuatorem sub anno 1180. scripsisse certum est: *Ludovi-*
cus Comes Provincialis, Palatinus (hæc namque vox deest) *effi-*
citur loco Adelberti de Sommerstborg / qui sine hærede
obit. *Hermann*o vero, *Historia de Landgrafis Thuringie* Pa-
latinatum tribuit, i ut & è recentioribus *Buntingius*, k *Fa-*
abricius, l *Spangenbergius*, m alijque; à cuius filio *Henrico*
Rassone, post Imperatore ejus nominis septimo, deficientibus
in eo nobilibus *Thuringie Principibus*, qui de prosapia *Karoli M.*
originem traxerunt, *Thuringie & Saxonie Palatinatus ad Hen-*
ricum Misnia Marchionem transiit, attestante idipsum n *Sisti-*
do Milnensi Presbytero ad annum 1247.

Non possum vero, quia ex *Reinecciano Excerpto* sup-
pleam, incuria forte exscriptoris, in hoc Chronico præte-
ritos versus, post illum Hexametrum: *Hic nulli nocuus*, &c.
pag. 220. inferendos:

His miserens Dominus det veniam petimus,

Julius in sextis patrem notat ille Calendis.

Simul & ex *Mansfeldensi Chronico Spangenbergij*, (in quo o *Fri-*
derico II. primo ejus familiæ Comite Palatino adscribun-

d

tur,

g Bunting.
in Chron.
part. I. p. 155.
Meibom.

Chron. Ma-
rienth. p. 17.

h Vide Ar-
noldum Lu-
becens. lib.
2. Chronic.

Slavorum
cap. 24. & 36.

Gerh. Ste-
derburg. in
Hist. Henri-

ci Leonis. p.
228. edit.

Helmst. 1660
i cap. 25.

Tom. 1. Pi-
stor. p. 919.

k Chron.
Brunsvic.

part. 1. p. 155.

l Enarrat.
de Electori-
bus p. 13.

m Chronic.
Mansfeld.

part. 1. c. 232.
n Tom. 1. Pi-
stor. p. 696.

o Sequitur
forte in eo
nominatum

Script. Hist.
Landg. Tur.

c. XI. idem
facientem,

ut & scripto-
rem Annal.

Thur. ibid.
p. 957.

eadē Chro- tur, quæ filio ipsius Friderico III. obvenere) superaddam
 suo Thur. inscriptionem *in loco occisionis ejus cruci lapidea* insculptam p-
 inseruit Za- cius Noster qui *avertens ligneam crucem miræ altitudinis* ibi
 charias Ri- positam invenit, nullam injicit mentionem. Est autem talis:
 vander pag. ANNO DOMINI MLXV. HIC COMES CECIDIT
 160. & seqq. PALATINUS FRIDERICUS, HUNC PROSTRAVIT
 9 In Histor. COMES LUDOVICUS, q Ne de alijs nunc dicam, in qui-
 Landgraf. bus ab eo multam discrepat, quæ hic nostrum hac vice non
 Thur secun- est operosus reperere vel refutare.
 da sic legi-
 tur, p. 97.

*Hic expira-
 vit Palati-
 nis Frideri-
 cus, Hassa
 prostravit
 Comes illum
 dum Ludo-
 vicus.*
 Quod demum attinet PEGAVIENSE CHRONI-
 CON r illud secundo loco adjungere non incongruum
 visum est, quod Wipertus Comes Groizensis & Marchio Lu-
 zensis, quem principaliter sibi sumit describendum, hospes
 plane atque advena in illis locis (nam perperam in *Topogra-*
phia Saxonica antiqua Misniæ Marchionum stirpe dicitur
 satus) à *Vvratisho* primum *Bohemia Duce*, ab Henrico quar-
 to *post mortem Dedi* Tiemonis fratris *Misniæ Marchione*,
 secundum Lambertum Schaffnaburgensem, *si in premium*
exacta militiæ constituto, ei terræ præfectus, & post eadem
 ab Henrico V. sicut paulo ante attigimus, ipsemet donat-
 us, non hanc quidem retinnerit diuque possederit, r sed
 nihilominus firmam sibi, inter alios ejus temporis poten-
 tes Dynastas ibidem paraverit principatum, eundemque ad-
 filios propagaverit. Quanta præterea ejus fuerit apud reli-
 quos Imperij Principes, ipsosque Imperatores, autoritas at-
 que existimatio, vel hoc arguit, quod Henricus V. jam à
 parte alienatus, *audiens ipsum apud (hunc) Vvibertum, il-*
lustrissimum & prudentissimum virum; (hoc enim Abbas Ur-
 spergensis illum maclat elogio) *qui partibus in illis quas So-*
rabi inhabitant, principabatur, esse repertum; usq; ad Rhenum
illi ducatum (nam id per legatos ipse supplicabat,) administrari
permi-
 Henticum, cuius terram occupavit Wipertus, Henrici nepotem, Dedonis filium, statuit, qui Dedonis est ne-
 pos, Annal. Misn. anno 1113. pag. 187. edit. Argent. 1609.

permisit. Tum quod idem hic, Dux Misnensis limitis, prout inducitur ab Aventino, u post curiam deinceps ab eodem Henrico V. Moguntiaë indictam, suscepta legatione iuit ad Augustum (Henricum IV.) eiq; voluntatem concilij proponens, si quidem saluus esse velit, sibi insignia Imperij, sacra penetralia regni reddere iubet. Quibus Augustus territus, nihil cunctatus paruit, Crucem, hastam, sceptrum, globum, ense, diadema, reddidit, que mox ad filium sunt delata. Meminit eius etiam satis honorifice Paulus Langius; x Anno Domini 1118, inquit, claruit VVicpertus Marchio, vir fortis & strenuus plurimum; de quo mira leguntur & narrantur. Is in provincia que dicitur Swvorbia dominabatur. Tandem præ ceteris ditatus principatum quoq; & Marchionatum in Litiz, sed & Præfecturam in Magdeburg principalem obtinuit. Tandem pro enormitate suorum compunctus criminum inter alia pietatis opera cœnobium insigne & exemptum Ordinis nostri, in honorem D. Jacobi Apostoli maioris fundavit in Begavia, assistente ei S. Ostone Episcopo. In quo quidem monasterio ipse postmodum conversus factus, plenus operibus bonis tandem migravit ad superos. Nec plura hic congerere de eo testimonia allaborabo, præsertim cum plerique alij rei Germanicæ Scriptores vetusti, parum de eo commemorent; ut frustra tot labores, tot pericula adiisse potuisset credi, nisi hunc virtutum suarum præconem natus fuisset Cœnobitam Pegaviensem. Desuerunt enim patriæ nostræ illi Polybij, Diones, Dionysii, Livij, &c. qui ex dignitate populi Romani, uti Tacitus loquitur, y ipsorum res illustres quondam annalibus mandarunt; quamvis ingenia nostris scriptoribus plane non defuerint: ut deplorandam merito hanc infelicitatem nostræ nationis cum Excellentissimo Rittershusio z statuamus, quod cum optimos generis Principes, qui res pulcherrimas & universo nomini Christiano utilissimas fortiter & præclare gesserint, literarum lumine res

d 2

nostro-

u lib. v. Annual. Bojor. pag. 166.

x Chronic. Citiz. p. 784. Imagines. Wiperti senioris, ut & Berthæ conjugis, filiorumque Wiperti, & Henrici, ex vetusto quodam libro defumtas, repræsentat Petrus Albinus Chro. Misn. pag. 441. & seqq.

y Annal. 13. c. 31. num. 1.

z. Notis ad Gantherum lib. 1. vers. 124.

res nostrorum hominum carent; idq. ex eo, quod historias scriberent monachi rerum civilium plerumq. imperiti, qui veteres historicos ne per somnium quidem viderant, sine exemplo, sine arte infantes. Renovarunt vero animosissimi illius Principis memoriam, superiore quidem seculo *Ernestus Brotufius*, civis Mersburgensis, nequicquam tamen *Polyhistori Reinuccio* argumento isti satisfacisse visus: *a* atque ante hos sex annos Vir Præclarissimus *Henricus Bangertus*, Gymnasii Lubecensis Rector meritissimus, luculento atque pererudito in *Helmoldum Commentario*; *b* quo etiam illustrem *Ranzoviorum* in *Holsatia* familiam ab hoc *Wiperto* descendisse demonstrat; de quo item *Genealogia Ranzoviana Alberti Abbatis Stadenfis* Chronico olim adjecta, *c* pluribus potest videri.

a Præfat. ad
Hiftor. Wi-
perti,

b pag. 101.
& seqq edit.
Lubec. 1659.

c Edit. Helm-
stad. 1587.

Est vero hoc, quod jam ex veteri *MSto*, casu inopinato ad nos ante aliquot annos delato, in lucem protrahimus *CHRONICON PEGANUM*, tam *Monachi* istius *Pegaviensis* à *Reinuccio*, Anno 1530 *Francofurti* editi, quam ejus *Continuatoris* ab illo prætermitti, tantum epitome: cujus vice nunc ex eodem *MSto* contra integrum damus *GOZECENSE* prænominatum *Chronicon*, ex quo *Reinuccius* solum partem eam, quæ *Antiquorum Saxonie Palatinorum familiam* concernebat, voluerat excerpere, illamque *VVidochindo* *Corbejensi* superaddere: *d* velut ex ijs ipsis *Reinuccij* opusculis jam inventurariis, ac eapropter à *SERENISSIMO PRINCIPLE AC DOMINO, DOMINO AUGUSTO*, &c. Domino meo clementissimo, ex *AUGUSTA AC TOTO ORBE CELEBRATISSIMA CELSIT. ILLIUS BIBLIOTHECA*, gratiosissime mihi transmissis, diligenti ipsorum collatione facta cognovi; pro tam clementissimo erga hæc studia mea, quantumvis tenuia, affectu, *SERENITATI EJUS* grates quam humillime agens habensque immortales. Utrumque *Chronicon*, quemad-

d Edit. Fran-
cof. 1577.

quemadmodum & MONTIS-SERENI habuere & *Georgius Fabricius*, & *Petrus Albinus*, Historici quondam SERENISSIMORUM SAXONIÆ ELECTORUM celeberrimi; quorum hic in *Catalogo Scriptorum*, e quibus in *Misniæ Chronico* conficiendo usus est, ex manuscripto producit *Conradum Lautenbergium*, ac *Misniæ Chronicon vetus desumptum ex Conrado Lautenbergio, vel Vetero Cellense*; item *Thomanum Lipsiense MStum*, quod alij *Appendicem Lautenbergij* appellarunt: Ille vero in *Misnæ Urbis Annalibus* f etiam tempora uniuscujusque accurate notat, quibus cuique ex istis finis ab Auctore est impositus: in annorum quidem numero, ratione *Gozece* & *Montis-Sereni* nobiscum conveniens, dum ad Christi 1135. scribit: *Finit Chronicon Gotesecium, anno Lotharij Imp. nono*; Ad 1225. vero *Hoc anno desinit Chronicon Conradi Presbyteri Lautenbergij, seu Montis-Sereni, anno FridERICI II. Imp. XIV.* In *Pegaviensi* vero à nobis dissentiens; cum nostrum hoc in anno MCCXII. desinat, ille vero ad usque seculi ejus trigessimum sextum extendat. Ex quo colligere datur, quædam etiam hujus Epitomes periisse, quod & ultima ejus in MSto nostro verba aliena manu adjecta, videntur indicare.

Quod vero idem hic *Fabricius* *Chronici Montis-Sereni* verba & res gestas sub nomine *CONRADI LAUTENBERGII* sæpissime citat, ut & laudatus ante *Petrus Albinus* passim facit, dubium omnino reddunt, num is *Conradus* sit *Chronici* hujus Auctor, an vero hoc ipsum ex eo tantummodo sit compilatum. Nam ejusmodi *Compendium* aliquando extitisse, atque adhuc dubio procul in *Saxonice* Bibliothecis extare, cum allata *Albini* verba indicant, tum hæc *Fabricij*, præfatione ad *Siffredi Misnensis Presbyteri* Epitomen, g ubi: *Sunt & alia, inquit, Chronica Misnensia, propria hujus urbis. Vnum quod in clade Austiana desinit, non-*

d 3

dum

22
 dum in vulgus editum, scriptum lingua vernacula. Alterum quod
 est VETEROCELLENSE, quod solum nomen Chronici
 Misnensis nunc obtinet, estq; à Conrado Presbytero Lauterbergio,
 magna ex parte desumptum, de quibus erit alius aliquando dicendi
 locus. Tum etiam eruditissimus Johan. Gerhardus Vosius
 utriusque distinctæ meminit, h. Conradi quidem, inter Hi-
 storicos incertæ ætatis his verbis: *CONRADVS Sereni-mo-
 nis prope Halim Saxonie Presbyter reliquit Chronica: ita li-
 brum de fundatione Lauterbergi: & alium de primis Marchioni-
 bus Misnensibus.* Quæ tamen, cum ex Johan. Jacobi Freigij
Bibliotheca Gesneri recognita. i videatur mutuatus, ubi in
 eandem fere verba scriptum reperias: *Conradi Sereni-monis
 prope Halim Saxonia Chronica de fundatione Lauterbergi, & pri-
 mis Marchionibus Misnensibus, nondum impressa: quam bene
 ille unicum, cujus hic modo indicium facit, in tres partia-
 tur libros, equidem non video. De altero vero, inter ano-
 nymos incertæ ætatis, Incertus scriptor, inquit, k condidit
 Chronicon Montis-sereni, cœnobij in diœcesi Magdeburgensi: quod
 incipit ab anno MXXIV: ac desinit in MXLV. (corrigen-
 dum MCXXIV. & MCXXV.) Hujus MSum Codicem habuit Marquardus
 Freherus, quem se Meibomio edendum dedisse, refert ipse in
 Directorio Historicorum, quod scriptoribus rerum Germanicarum
 à se publicatis premisit. Ne prolixè memorem, quod Albi-
 nus quodque frequenter distinguat inter Conradum Lauter-
 bergium & Chronicon Sampetrinum, l quod haud scio, an
 idem sit cum Montis-sereni, quandoquidem & hoc mona-
 sterium à S. Petro est denominatum: Quod item Fabricius
 nonnunquam ex Lauterbergio referat, quæ in hoc nostro
 nuspiam compareant. Cujusmodi est ad annum 1144: m
*Inter Reinardum præfulem Mersburgensem, & Conradum Mar-
 chionem Misnensem, ob villas aliquot in diœcesi Nisana circa ur-
 bem Budislinam sitas, contentio oritur quam Conradus II. Imp.*
 aquis*

lib. III. de
 Mist. Latinis
 part. II. pag.
 599.

Ed. Tiguri
 1583. p. 171.

et dicto lib
 pag. 732 ed.
 Lugd. Bat.
 1651.

l pag. 123. &
 alibi.

m pag. 95. lib.
 2. Annal.
 Misn.

equis conditionibus dirimit, jure partibus ambabus prescripto. Cum Marchio esset alieniore erga presulem animo Eugenius tertius Rom. Pontifex, literis eum Principi commendat, & reconciliat: ut est in Annalibus Lauterbergi. Item ad annum 1157. n. Circa hoc ² Ibid. pag. 98, tempus Hermannii Burggraviij urbis Misne, & Prebeslai ejusdem urbis Advocati, quos nunc Presectos nominant, fit mentio in Chronico Lauterbergio. Licet pleraque alia, quæ ex eodem Presbytero proferuntur, hic quoque locis indicatis legas.

Nactus vero sum hoc Chronicon, eo ut ederem sine, & quidem ipsius, ni fallor, Meibomij manu ex Freheriano Codice descriptum, à Magnifico Viro Johanne Suvarzkopffo, ^o Vide Præf. ad Lect. Cl. Aulæ Guelphicæ quondam Consiliario intimo & Cancellario, hujusmodi studiorum fautore ac patrono summo; cui, ^{Schraderi in Chron. Marienth. Meibomij edit. Helmst. 1677.} licet pie dudum defuncto, nihilominus tamen, LECTOR BENEVOLE, qui hæc studia pariter amas ac suspicis, meritam propterea gratiam grata mente una mecum persolves. Etiam, quas ultimo loco apposui VARIORUM MONASTERIORUM FUNDATIONES, à quodam olim Benedictino Monacho collectas, atque ex MSto nunc primum erutas, pari cum reliquis loco censebis, ac boni consules. Tuoq; favore ac patrocinio porro mihi, ad majora indices suscipienda, calcar addes.

Qui Te Dei clementiæ atque tutelæ etiam atque etiam commendo. Dabam iv Kal. Iulij; quo die ante hos octoginta sex annos Serenissimus Elector Saxonicus, Dominus AVGVSTVS, Princeps nunquam satis laudatus, in Serenissimo Principe ac Domino, Domino AVGVSTO, Patriæ Patre clementissimo (cujus avunculus major erat) ex aqua & Spiritu tum renascens, AVGVSTISSIMUM AVGVSTI NOMEN, in Serenissimam Ducum Brunsvicensium ac Luneburgensium familiam, auspiciato transfudit, atque etiam in sua potentissima Electorali familia, in qua etiam nunc pari felicitate perdurat, dubio procul propagavit. Penes quas Excellentissimas Domus, ut ille APEX IMPERII, qui AVGVSTI ^{p. Freculph. Lex. Chron. Tom. 1. lib. 7. cap. 16.} declaratur nomine, sit perennis ac sempiternus. Deum ter max. supplex rogo.

SEQUI-